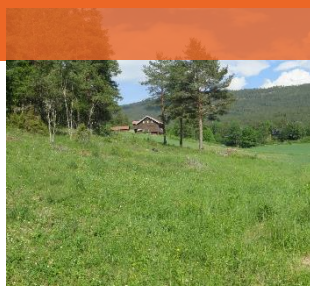
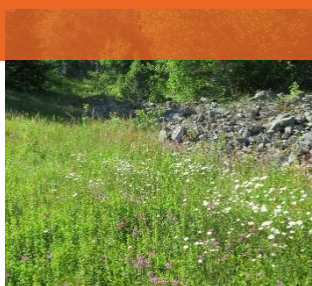

Kartlegging av bladvepsen *Tenthredo neobesa* (CR) i 2024

Inkludert funn av en ny rosebladveps (Argidae) for Norge

Ole J. Lønnve

Kartlegging av bladvepsen *Tenthredo neobesa* (CR) i 2024. Inkludert funn av en ny rosebladveps (Argidae) for Norge

Forfattere: Ole J. Lønnve

Publisert: 20.02.2025

Antall sider: 27 sider

Publiseringstype: PDF med aktive lenker

Oppdragsgiver: Miljødirektoratet

Tilgjengelighet: Dokumentet er offentlig tilgjengelig

Rapporten refereres som: Lønnve, O. J. 2025. Kartlegging av bladvepsen *Tenthredo neobesa* (CR) i 2024. Inkludert funn av en ny rosebladveps (Argidae) for Norge. Biofokus-rapport 2025-002. Stiftelsen Biofokus. Oslo.

Forsidebilder: *Tenthredo neobesa* på hundekjeks/ Nordre Letmolien / *Tenthredo zonula* på hundekjeks / Søre Dalegarden / Parti fra Nordby i Ringerike. Foto: Ole J. Lønnve

Biofokus rapport 2025–002

ISSN 1504-6370

ISBN 978-82-8449-454-8

Gaustadalléen 21
NO-0349 OSLO
Org.nr: 982 132 924
post@biofokus.no
www.biofokus.no

Forord

Stiftelsen Biofokus har med støtte fra Miljødirektoratet/Statsforvalteren i Oslo og Viken foretatt kartlegging av bladvepsen *Tenthredo neobesa* (CR) i Buskurud, spesielt Flesberg kommune. Vi ønsker derfor å takke spesielt Hallvard Holtung hos statsforvalteren for at prosjektet ble realisert.

Sted, dato

Hovedforfatter

Tenthredo neobesa hann på hundekjeks. Røykenvik i Gran kommune 13. juni 2022. Foto Ole J. Lønnve.

Sammendrag

Med støtte fra Miljødirektoratet/Statsforvalteren i Oslo og Viken, har Biofokus i løpet av 2024 kartlagt utvalgte lokaliteter i Buskerud, spesielt i Flesberg kommune, med hensyn på bladvepsen *Tenthredo neobesa*. *T. neobesa* er oppført på Rødlista (2021) som kritisk truet (CR), og av den grunn er det viktig å innhente bedre data på artens forekomst og miljøkrav i Norge.

T. neobesa ble imidlertid ikke funnet i Flesberg, selv om flere lokaliteter tilsynelatende var egnet ut for den. Arten ble imidlertid funnet ved ytterligere en lokalitet i Ringerike kommune.

Resultatene fra undersøkelsene er diskutert opp mot biologi og utbredelse. Betrachninger rundt forvaltning av arten er også nevnt.

Ut fra denne undersøkelsen, samt observasjoner og funn av *T. neobesa* fra 2022-2023 fra Ringerike og Gran på Hadeland, fremstår *T. neobesa* som en temmelig lokal art, det vil si at selv om et område på landskapsnivå fremstår som egnet for arten, opptrer den fåtallig og svært lokalt innenfor området. Dette gjør at arten er vanskelig å kartlegge, samt at forvaltningen må skje på landskapsnivå.

Innhold

1	Innledning	6
2	Material og metode	10
3	Resultater.....	14
4	Diskusjon og oppsummering.....	23
4.1	Generelt.....	23
4.2	Skjøtsel.....	24
4.3	Andre interessante artsfunn	24
5	Referanser	26

1 Innledning

Bladvepsen *Tenthredo neobesa* (Zombori, 1980) er en forholdsvis stor og kraftig bladveps (11-13 mm) (Figur 1). Kroppen er svart, men T3 og T4 har hvite bånd. Også ofte hvitt på T5 og T6. Forvingene er formørket i ytterkant. Lårene er svarte, mens legger og dels tarsene er lyse. Kjønnene er forholdsvis like, men hannen er noe mindre enn hunnen. Arten har en særlig utbredelse i Norge (og Norden for øvrig). Fra Norge var arten lenge kun kjent gjennom et begrenset antall gamle funn, fortrinnsvis fra 1800-tallet. Det seneste funnet fra nyere tid ble gjort i Lier i 1997, og det var lenge uvisst om arten hadde dødd ut fra Norge (Ødegaard m.fl. 2021). I de senere år har imidlertid flere funn dukket opp. Arten er nå påvist på flere lokaliteter i områdene øst for Mjøsa i Innlandet (tidligere Hedmark) (Artsdatabanken og GBIF Norge 2025). Ved Røykenvik på Hadeland (Innlandet) ble arten funnet i et begrenset område i 2022 og 2023 i forbindelse med et annet prosjekt (Olberg og Lønnve 2022 og 2024). Fra Buskerud ble arten funnet sparsomt i et område like nord for Steinsfjorden i 2023 (Olberg og Lønnve 2024) og et funn av en hann ble også gjort på en slåttemark i Flesberg i 2023 (Lønnve et al. 2024).

T. neobesa er typisk knyttet til kulturlandskapet. De voksne insektene er svært blomstersøkende, og i Norge er spesielt skjærplanter attraktive. Særlig hundekjeks ser ut til å være populær (Lønnve upubliserte data). Larvene er oppgitt å leve på ulike kurvplanter (Taeger et al 1996). Særlig åkerdylle (*Sonchus arvensis*) ser ut til å være viktig i Norge (Jon Bekken pers. opplysninger).

T. neobesa ble i 2021 vurdert til kritisk truet (CR) (Ødegaard et al. 2021). Det utslagsgivende for vurderingen var begrenset geografisk utbredelse og forekomstareal.

Med støtte fra Miljødirektoratet/Statsforvalteren i Oslo og Viken, har Biofokus i løpet av 2024 undersøkt hvorvidt *T. neobesa* har forekomster i Flesberg kommune. Utgangspunktet for undersøkelsen var funnet av en hann gjort ved Nordre Letmolien i Flesberg i 2023. Det var ønskelig å få mer kunnskap dette, og å undersøke om det var en bestand av arten også i dette området. I Flesberg finnes en rekke slåttemark og veikanter med potensial for arten. I tillegg ble arten ettersøkt ved lokalitene nord for Steinsfjorden, og data fra dette er også inkludert i rapporten.

Taksonomi og forvekslingsarter

Taksonomi

T. neobesa kan regnes til *T. costata* gruppen. *T. costata*-gruppen omfatter ifølge Lacourt (2020) ti arter, hvorav åtte forekommer i Europa. Taeger et al. (2010) plasserer gruppen i en egen underslekt, *Cephaledo*, mens Lacourt (2020) regner *Cephaledo* som en egen slekt. Artene i gruppen er forholdsvis store insekter. De er som regel svarte med varierende grad av lyse tegninger på bakkroppen (Figur 2). Flere av artene har formørkede vinger. En rekke ulike planter er oppgitt som vertsplanter. De voksne insektene er svært blomstersøkende, og flere ulike blomster, avhengig av hvor man er og hva som er tilgjengelig, oppsøkes (Figur 3). Pollen fester seg lett til hår og skulpturering på kroppen, og trolig spiller de en viktig rolle lokalt opp mot pollinering. Artene i gruppen har en generasjon i året, og flyr på sommeren. I Sør-Europa som regel i mai og juni, mens de i Nord-Europa i juni og juli. Høyt i Alpene og i andre fjellområder i Europa også i begynnelsen av juli. De fleste artene har en særlig utbredelse, og flere arter forekommer i den sørøstre delen av Europa.

Forvekslingsarter

T. neobesa kan særlig forveksles med enkelte andre arter i *T. costata*-gruppen, spesielt den svært nærstående arten *T. bifasciata* O.F. Müller, 1766. *T. bifasciata* er en utbredt art i Europa, spesielt i sør. Arten er videre inndelt i ulike geografiske underarter, og den taksonomiske statusen til disse er ikke helt klarlagt (Taeger 1985). De morfologiske forskjellene mellom *T. bifasciata* og *T. neobesa* er små. *T. bifasciata* er ikke funnet i Norge, men ifølge GBIF (2025) er arten kjent fra det sørlige Sverige og Finland. Det er derfor sannsynlig at arten også kan forekomme i Norge.

T. neobesa kan i Norge også til en viss grad minne om *T. vespa* Retzius, 1783 (underslekt *Tenthredo*) (Figur 4) og *T. amoena* (Gravenhorst, 1807) (underslekt *Zonuledo*) (Figur 5). Disse artene har også i hovedsak en sørlig utbredelse hos oss, og kan forekomme i de samme habitatene som *T. neobesa*. Begge artene søker også til blomster, særlig skjermplanter. Flygetiden er overlappende, men vertsplantene er forskjellige. Også hunnene til bladvepsen *Macrophya montana* (Scopoli, 1763) kan i felt minne litt om *T. neobesa*, men denne bør ikke kunne forveksles om man ser litt nøye etter.

T. neobesa kan i felt også være snarlik enkelte broddveps når de sitter på blomster, kanskje særlig enkelte arter solitære stikkeveps (murveps) (Vespidae), men også noen graverveps (Crabronidae) kan minne om *T. neobesa* når de sitter på blomster.

Figur 1: *Tenthredo neobesa* (Zombori, 1980) imago (hunn). Foto: Kim Abel.

Figur 2 Tenthredo costata Klug, 1817 hunn fra Romania (2024). T. costata gruppen inkluderer flere store arter som særlig er utbredt i Sør-Europa, Kaukasus og Midtøsten. T. neobesa er den av artene i gruppen som går lengst mot nord. Foto: Helene L. Jensen.

Figur 3: Arter i Tenthredo costata gruppen oppsøker en rekke ulike blomster, avhengig hvor man befinner seg og hva som er tilgjengelig. Bildet viser T. costata på en korsblomst-art (Brassicaceae) fra Peloponnes i Hellas (2017). Foto: Ole J. Lønnve.

Figur 4: *Tenthredo vespa* Retzius, 1783 er den arten som minner mest om *T. neobesa* i Norge. Den har imidlertid gule tverrbånd på bakkroppen (ikke hvite som hos *T. neobesa*), og det første antenneleddet er som regel rødlig. Foto: Kim Abel.

Figur 5: Hann og hunn av *Tenthredo amoena* (Gravenhorst, 1807) på blomstrende sløke. Arten kan til en viss grad minne om *T. neobesa* i felt. Imidlertid er denne arten noe mindre. Dessuten er 1. antenneledd (scapus) alltid gult hos *T. amoena*. *T. neobesa* har alltid svart 1. antenneledd. Foto: Ole J. Lønnve.

2 Material og metode

Undersøkellesområdene

Flesberg

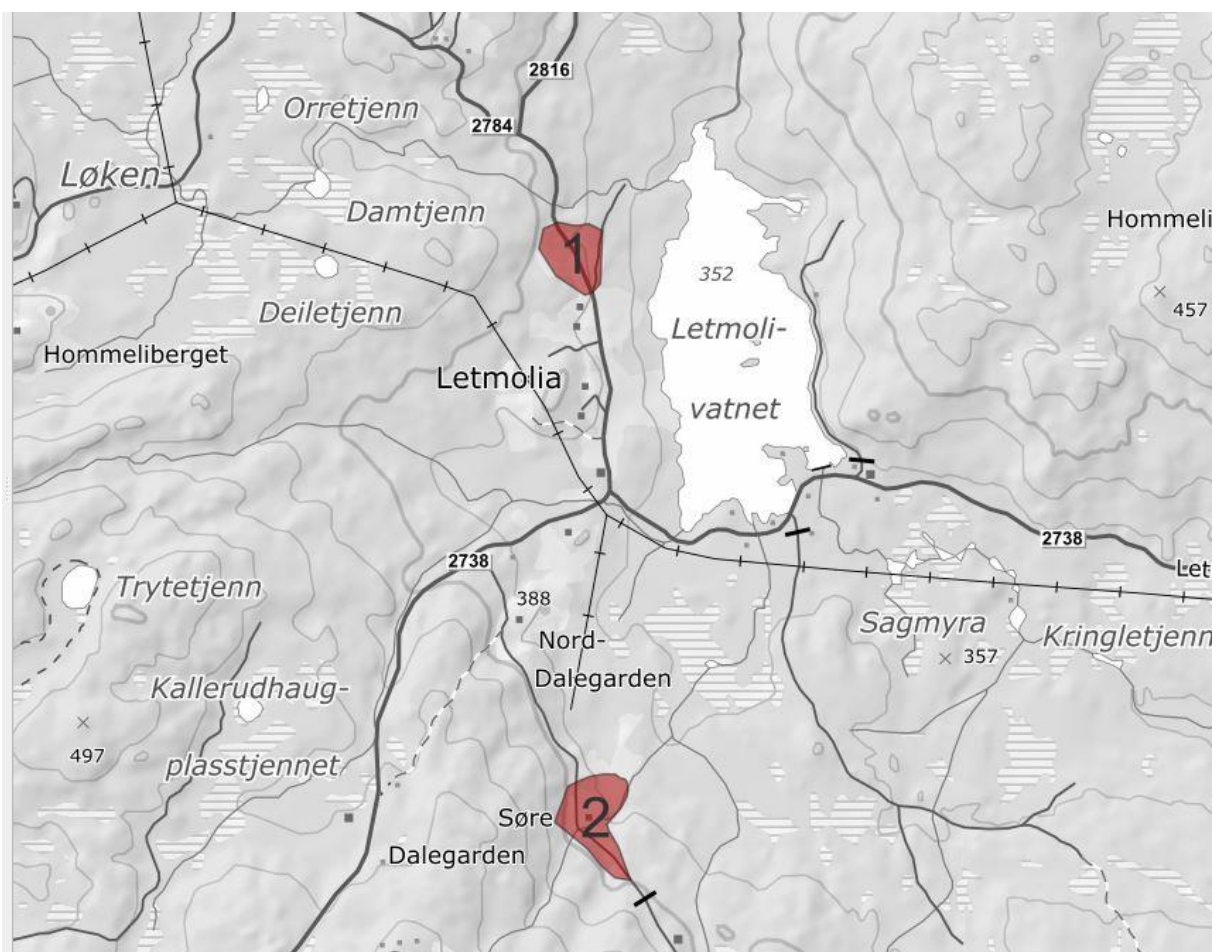
Utgangspunktet for undersøkelsen, var slåttemarken i Flesberg som ble undersøkt i 2023 (Lønnve et al. 2024). I tillegg ble lokaliteter plukket ut etter studering av kart og data fra naturbase (Figur 6, 7, 8 og 9). I tillegg ble noen lokaliteter undersøkt litt mer tilfeldig, for eksempel veikanter som så potensielle ut. Til sammen syv lokaliteter ble undersøkt. Imidlertid var det spesielt viktig å undersøke lokaliteten Nordre Letmolien godt, der en hann av *T. neobesa* ble funnet i 2023. Lokaliteten ble derfor prioritert og oppsøkt ved flere anledninger. Lokalitet nr. 7, Vatnås ligger i Sigdal kommune, like ved kommunegrensen til Flesberg (Figur 10).

Nord for Steinsfjorden

Den 19. juni 2023 ble noen få individer av *T. neobesa* funnet sørvest for Nordby gård nord for Steinsfjorden i Ringerike kommune (N 60.133634, S 10.3244088). Funnet ble gjort i forbindelse med kartlegging av dragehodeglansbille (EN) i området (Olberg & Lønnve 2024). I 2024 ble området oppsøkt på nytt for undersøkelser av dragehodeglansbille (Figur 11). I tillegg ble det leitet etter *T. neobesa*.

Metode

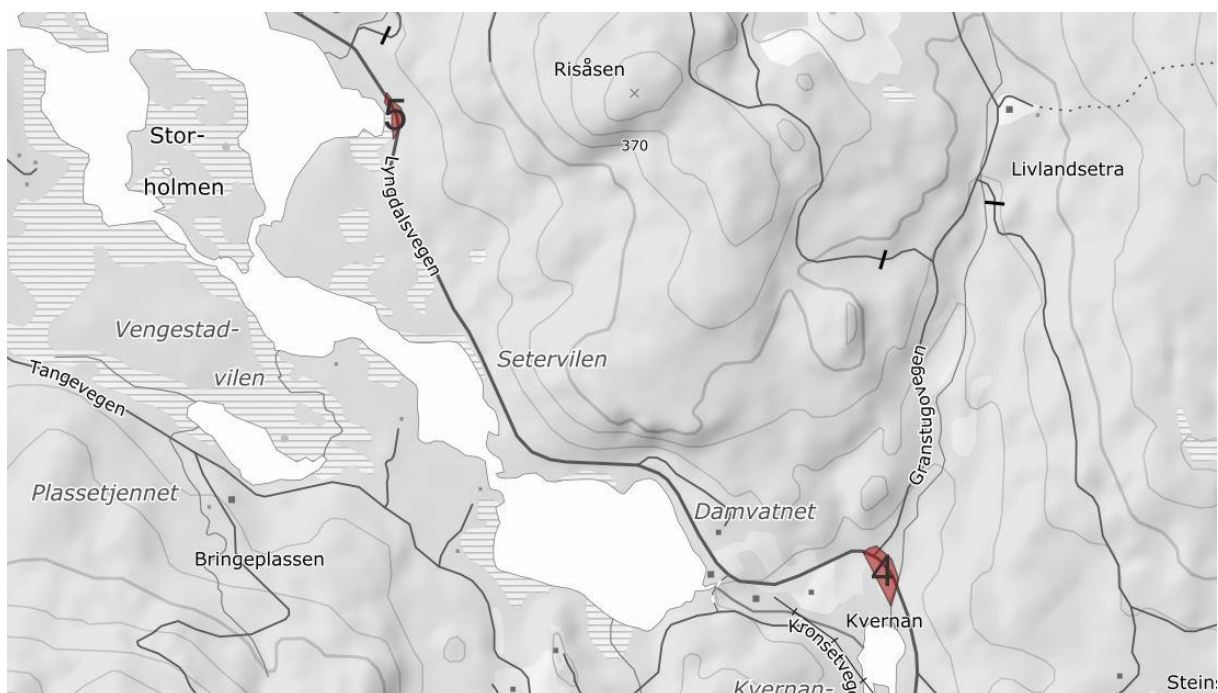
Lokalitetene i Flesberg ble undersøkt den 20., 21. juni og 31. juli. Omfanget av undersøkelsene ble holdt innenfor de rammene som budsjettet tillot. I tillegg ble Nordre Letmolien besøkt den 3. juni i forbindelse med et annet prosjekt. Området sørvest for Nordby gård ble undersøkt den 31. mai. Metodisk gikk undersøkelsene ut på å påvise arten ved observasjoner av voksne insekter. Den 31. juli ble det også søkt etter larver. Under undersøkelsene ble også andre arter innen ulike grupper samlet inn og registrert. Disse er publisert for Artskart via Biofokus' artsfunnbase (BAB), og kun relevante artsfunn omtalt i resultatene.

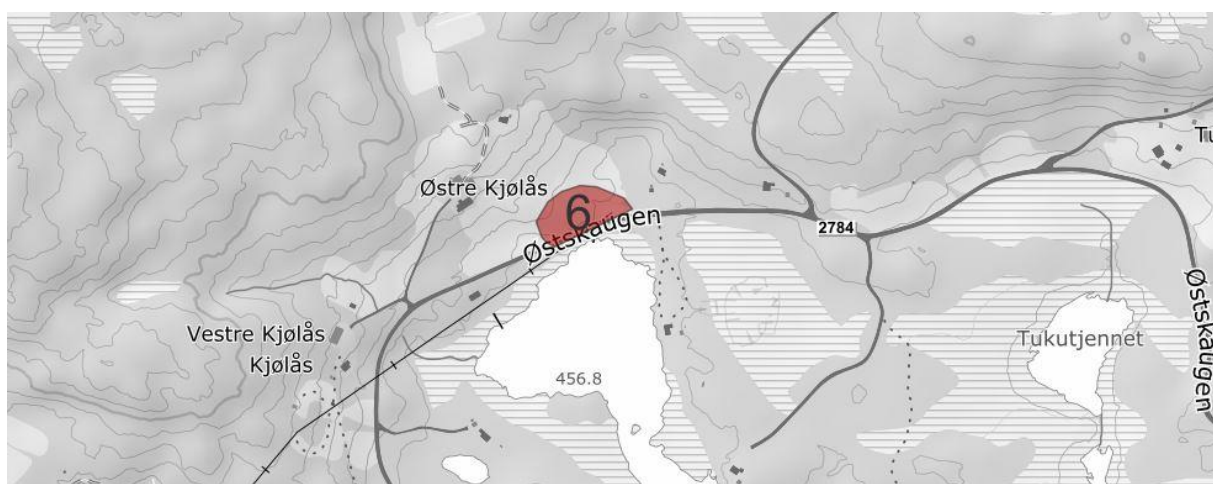
Figur 6: Røde polygoner viser lokalitetene Nordre Letmolien (1) og Søre Dalegarden (2) i Flesberg.

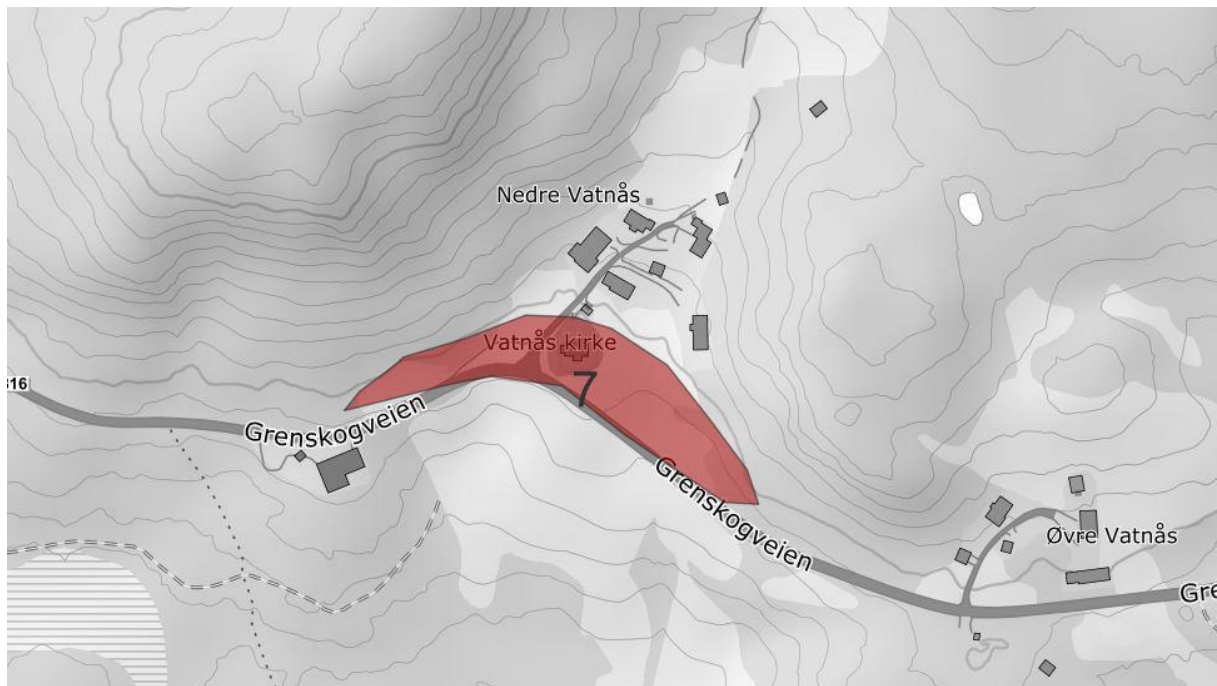
Figur 7: Rødt polygon viser lokaliteten Nordre Gjerde (3) i Flesberg.

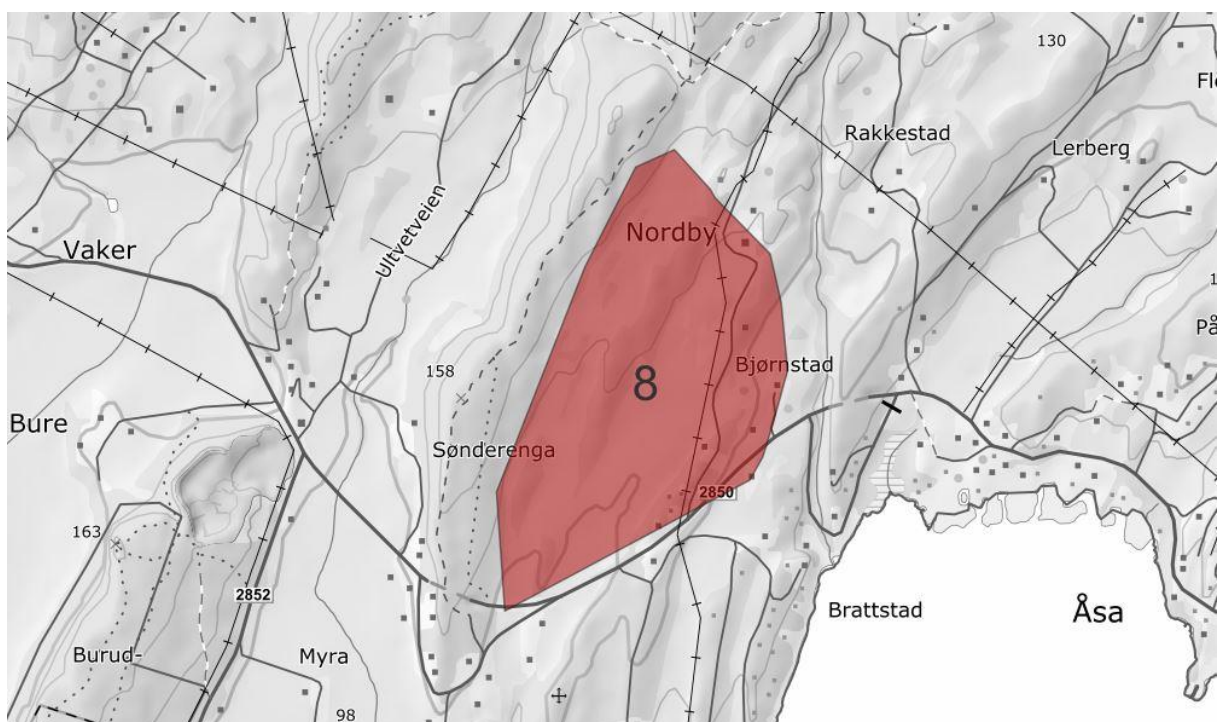
Figur 8: Røde polygoner viser lokalitetene Kvernåen (4) og Risåroa (5) i Flesberg.

Figur 9: Rødt polygon viser lokaliteten Østre Kjøllås (6) i Flesberg.

Figur 10: Rødt polygon viser lokaliteten Vatnås (7) i Sigdal.

Figur 11: Rødt polygon viser området nord for Steinsfjorden ved Nordby gård (8) i Ringerike.

3 Resultater

Under følger en omtale av hver enkelt lokalitet som ble undersøkt i dette prosjektet:

Lokalitet 1: Nordre Letmolien (Figur 12)

Kartleggingsdato: 03.06., 20.06, 21.06 og 31.07.24. Til sammen ble det gjennomført flere timers feltarbeid ved lokaliteten.

Beskrivelse: Lokaliteten utgjøres av en godt hevdet slåtteåker. Et litt rufsete parti med mye hundekjeks, geitrams og andre høyvokste gras og urter forekommer i den sørlige delen. Her er også noe oppslag av løvvegetasjon (mest bjørk og *Salix*). Også stedvis fine vegkanter. Partier med mye skogsvever, men også andre svever finnes i kantsonene. Større partier med engtjæreblom og gjeldkarve forekommer enkelte steder, spesielt i de nordlige delene av enga (rundt løa).

Resultat: Verken larver eller voksne dyr av *T. neobesa* ble funnet. Det ble spesielt lett etter voksne insekter på blomstrende hundekjeks. Den 31. juli ble det søkt etter larver på skogsvever og andre kurvplanter.

Andre rødlistearter og interessante funn. Flere individer av sommerfuglen mørk rutevinge *Melitaea diamina* (VU) ble observert den 20. og 21. juni. De fleste individene ble observert i de nedre østlige partiene av lokaliteten. En hann av bladvepsen *Caliroa tremulae* (NT) ble funnet den 3. juni. Arten er knyttet til ung osp, som forekommer enkelte steder i kantsonene mot lokaliteten. En hunn bladvepsen *Spinarge metallica* (Klug, 1834) (Argidae) (Figur 13) ble funnet på blomstrende hundekjeks den 20. juni. Arten er ikke tidligere kjent fra Norge. Et eksemplar av smalkantet humlesvermer (*Hemaris tityus*) (Sphingidae) ble funnet den 20. juni svermende på engtjæreblom. Vertsplantene er blåknapp og rødknapp. Arten opptreer fåtallig i Norge, og den regnes som sjelden.

Figur 12: Nordre Letmolien 21. juni 2024. I den sørlige delen av lokaliteten forekommer mye hundekjeks, som er en viktig nektarplante for mange insekter under blomstringen, inkludert *Tenthredo neobesa* og mange andre arter bladveps. Foto: Ole J. Lønnve.

Figur 13: *Spinarge metallica* (Argidae) (hunn) fra Nordre Letmolien i Flesberg. Vertsplanten er bjørk, mens de voksne insektene oppsøker blomster, spesielt skjermplanter. Eksemplaret på bildet ble funnet på blomstrende hundekjeks. Arten er tidligere ikke kjent fra Norge. *S. metallica* minner mye enkelte arter i slekten *Arge*, spesielt *A. ustulata/expansa* gruppen, men skilles enkelt fra disse på de oransje antennene (*A. ustulata/expansa* har mørke antenner). Foto: Stefan Olberg.

Lokalitet 2: Søre Dalegarden (Figur 14)

Kartleggingsdato: 21.06.24. Et par timer med feltarbeid ble gjort ved lokaliteten.

Beskrivelse: Stort område med hevdet slåttemark. Variert flora. Skogsvever, andre svever og flekkgriseøre i kanter og på engarealene. Noe hundekjeks i blomst i kantsoner. Både fuktige og tørrere partier. I fuktpartier forekommer vendeltrot og mjødukt. Deler av lokaliteten har en østvendt eksponering.

Resultat: *T. neobesa* ble ikke funnet. Det ble spesielt lett etter voksne insekter på blomstrende hundekjeks. I følge grunneier, hadde han tidligere sett insekter på blomster som lignet *T. neobesa*. Det er imidlertid umulig å verifisere dette sikkert uten belegg eller billedokumentasjon.

Andre rødlistearter og interessante funn: Noen individer av sommerfuglen mørk rutevinge *Melitaea diamina* (VU) ble observert. En hann av heivepsebie *Nomada roberjeotiana* (VU) ble funnet. Arten er trolig en kleptoparasitt på tannsandbie *Andrena denticulata*. En hunn av *Spinarge metallica* (Klug, 1834) (Argidae) ble funnet på blomstrende hundekjeks. Arten er tidligere ikke kjent fra Norge. En hunn av klubbvepsen *Corynis obscura* (Cimbicidae) ble funnet i blomstene til skogstorknebb. Arten er uvanlig i innlandsstrøk, og er en sannsynligvis god indikator på slåttemark med langvarig hevd. Bladvepsen *Tenthredo mioceras* (Tenthredinidae) ble registrert fåtallig. Arten ser ut til å være særlig knyttet til det gamle kulturlandskapet i indre strøk på Østlandet, og er ikke vanlig. Den kan imidlertid opptre tallrikt der den forekommer.

Figur 14. Søre Dalegarden er en interessant insektlokalitet med variert engvegetasjon og kantsoner. Foto: Ole J. Lønnve.

Lokalitet 3: Østskauvegen ved Nordre Gjerde (Figur15)

Kartleggingsdato: 21.06.24.

Beskrivelse: Artsrik vegkant mot kulturlandskap med enger. Stedvis godt med hundekjeks i blomst. Ellers ble blant annet ulike svever, samt engtjæreblom, tveskjeggveronika, skogstorkenebb, engsoleie, rødknapp og vendelrot i blomst notert. Langs vegkanten inngår også ulike løvtrær, som gråor, vier og bjørk.

Resultat: *T. neobesa* ble ikke funnet. Det ble spesielt lett etter voksne insekter på blomstrende hundekjeks.

Andre rødlistearter og interessante funn: Ingen rødlistearter registrert. Grønn metallsvermer *Adscita statice* (Zygaenidae) ble observert på blomstrende rødknapp. Grønn metallsvermer er en god indikatorart på artsrike enger. Ospesommerfugl *Limenitis populi* (Nymphalidae) ble registrert langs Østskauvegen. Arten er kun sparsomt registrert i Flesberg kommune tidligere.

Figur 15: Parti fra Østskauvegen ved Nordre Gjerde. Foto: Ole J. Lønnve.

Lokalitet 4: Kvernán (Figur 16)

Kartleggingsdato: 21.06. og 31.07.24

Beskrivelse: Artsrik veikant mot skog og jorbruksareal (eng). Partier med mye hundekjeks. Også partier hvor det er svever. Gjeldkarve, ryllik, vendelrot og kvann forekommer langs veien. I kantsonen mot skog kommer det inn gråor, bjørk og vier (*Salix*).

Resultat: *T. neobesa* ble ikke funnet. Det ble spesielt lett etter voksne insekter på blomstrende hundekjeks. Den 31. juli ble det lett noe etter larver på svever.

Andre rødlistearter og interessante funn: Noen individer av sommerfuglen mørk rutevinge *Melitaea diamina* (VU) ble observert den 21. juni. Til sammen åtte arter dagsommerfugler ble notert ved de to tidspunktene lokaliteten ble undersøkt, flere av artene opptrådte i antall. Dette indikerer at lokaliteten (veikantene med tilgrensete arealer) har en viktig funksjon for en rekke dagsommerfugler, men også diverse andre insekter.

Figur 16: Vegkanten ved Kvernán. Foto: Ole J. Lønnve.

Lokalitet 5: Risåsroa (Figur 17)

Kartleggingsdato: 31.07.24. Lokaliteten ble oppsøkt sent på ettermiddagen, noe som ikke var helt optimalt.

Beskrivelse: Forholdsvis artsrik veikant, der noe hundekjeks, kvann og svever inngår. Lokaliteten ble kun overfladisk undersøkt.

Resultat: *T. neobesa* ble ikke funnet. Sannsynligvis er ikke lokaliteten veldig aktuell for arten.

Andre rødlistearter og andre interessante funn: Ingen rødlistearter registrert. Sannsynligvis har lokaliteten en viktig funksjon for diverse sommerfugler og humler. Beliggenheten til lokaliteten er dessuten langs en større innsjø (Vatnebrynnvatnet), hvilket gjør at den også har en funksjon for enkelte semiakvatiske insekter.

Figur 17: Vegkanten ved Risåsroa. Foto: Ole J. Lønnve.

Lokalitet 6: Østre Kjøllås (Figur 18)

Kartleggingsdato: 31.07.24. Lokaliteten ble kun overfladisk undersøkt, og det var sent på ettermiddagen, noe som ikke var helt optimalt.

Beskrivelse: Forholdsvis artsrik veikant og engareal. I veikantene forekommer små skrenter med eksponert sandholdig jord. Lokaliteten grenser ned mot innsjøen Kjøllåsvatnet.

Resultat: *T. neobesa* ble ikke funnet. Lokaliteten bør undersøkes bedre, men på et tidligere tidspunkt på året.

Andre rødlistearter og andre interessante funn: Ingen rødlistearter registrert, men lokaliteten har foruten potensial for *T. neobesa*, også potensial for andre interessante artsforekomster. Blant annet veikantene med eksponerte sandholdige jordsubstrater kan være aktuelle reirplasser for solitære bier. På befaringstidspunktet var det imidlertid lite insektaktivitet, men reirhuller etter bier ble registrert.

Figur 18: Lokaliteten Østre Kjølås. Her finnes både engarealer og vegkanter med åpen eksponert sandholdige jordsubstrater. Foto: Ole J. Lønnve.

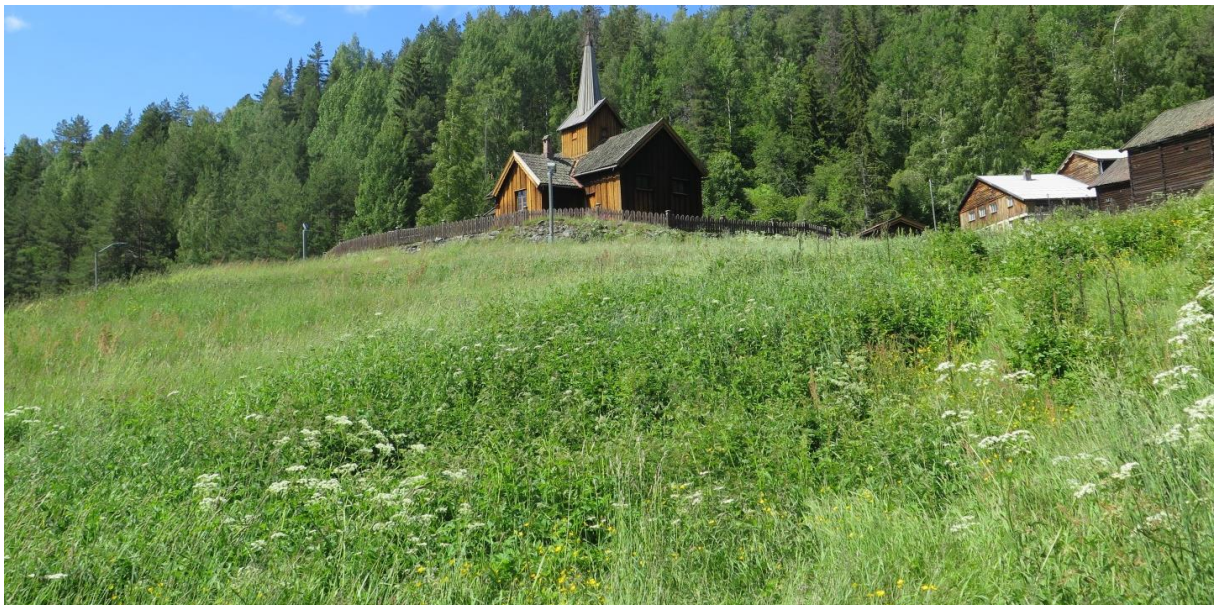
Lokalitet 7: Vatnås (Figur 19)

Kartleggingsdato: 20.06.24. Lokaliteten ble kun befart. Lokaliteten bør imidlertid undersøkes bedre.

Beskrivelse: Lokaliteten består av et litt variert område rundt Vatnås kirke. Her finnes partier med mye skogsvever, vegkanter med variert urtevegetasjon og høgstauder. Mye av engarealene ligger eksponert og sørvendt.

Resultat: *T. neobesa* ble ikke funnet.

Andre rødlistearter og andre interessante funn: Ingen rødlistearter registrert, men lokaliteten har foruten noe potensial for *T. neobesa*, også potensial for andre interessante artsforekomster. Det anbefales at området undersøkes nærmere.

Figur 19: Lokaliteten Vatnås i Sigdal. Foto: Ole J. Lønnve.

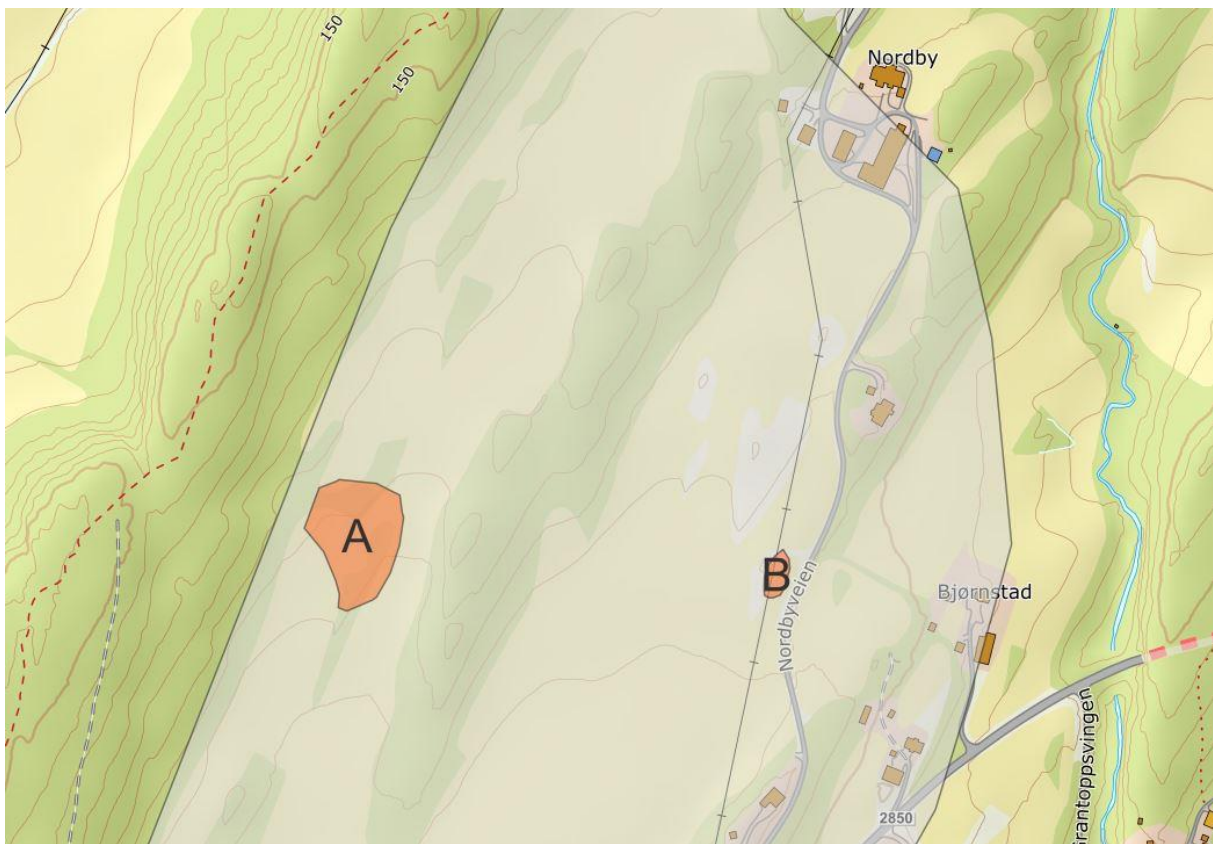
Lokalitet 8: Nord for Steinsfjorden ved Nordby gård (Figur 20)

Kartleggingsdato: 31.05.24. Det var sol og varmt vær under feltarbeidet.

Beskrivelse: Området utgjøres av fulldyrket mark med kantsoner og skrinne åkerholmer med engpreget vegetasjon. Området er kalkrikt, og floraen er preget av dette, med mange kalkkrevende arter. I tillegg er vekstsesongen lang. Mye av engarealene er imidlertid under sterk gjengroing. Kratt og buskas tar mer og mer over mange steder. Stedvis forekommer partier med hundekjeks. Enkelte steder er den temmelig dominerende.

Resultat: *T. neobesa* ble funnet i et begrenset parti (Polygon A, Figur 20) den 19. juni 2023 (Figur 21). Om lag 5-6 individer ble da registrert, de fleste på blomstrende hundekjeks. Den 31. mai 2024 ble ikke *T. neobesa* funnet ved Polygon A. Imidlertid ble arten funnet i antall ved et svært begrenset parti med mye hundekjeks i blomst lenger øst i området (Polygon B, Figur 20)). Her ble om lag 10 individer, både hanner og hunner, observert svermende over hundekjeksen.

Andre rødlistearter og interessante funn: Flere rødlistede arter insekter er påvist i området. Se Olberg og Lønnve (2024 og 2025) for nærmere omtale av andre rødlistede insekter. Forvekslingsarten *T. vespa* ble funnet i området i 2023. *Macrophya montana* ble observert i antall flere steder både i 2023 og 2024. Begge artene ble registrert på blomstrende hundekjeks.

Figur 20. Figuren viser deler av området som ble undersøkt nord for Steinsfjorden. Polygon A viser hvor *Tenthredo neobesa* ble funnet i 2023 og polygon B viser hvor arten ble funnet i 2024.

Figur 21: *Tenthredo neobesa* (hann) på blomstrende hundekjeks fra Polygon A (jfr. Figur 19) i 2023. Foto: Ole J. Lønnve.

4 Diskusjon og oppsummering

4.1 Generelt

Ved Nordre Letmolien, der en hann av *T. neobesa* ble funnet i 2023, ble ingen nye funn gjort av arten. Dette til tross for at lokaliteten ble oppsøkt ved flere anledninger i det som antatt var en gunstig periode å finne den på. *T. neobesa* ble heller ikke funnet på noen andre lokaliteter i Flesberg i 2024.

Nord for Steinsfjorden i området ved Nordby ble *T. neobesa* funnet, men på et annet sted enn i 2023. I luftlinje ligger funnet fra 2024 ca. 300 meter øst for lokaliteten den ble funnet på i 2023.

Ut fra denne undersøkelsen kan det derfor se ut til at *T. neobesa* opptrer svært lokalt og i små begrensede populasjoner. I 2022 og 2023 ble *T. neobesa* også funnet ved noen lokaliteter i Brandbu på Hadeland (Gran kommune i Innlandet) (se Olberg & Lønnve 2022 og 2024). Også i dette område var inntrykket at arten opptrådte svært lokalt, dette til tross for at det tilsynelatende var mye egnet habitat for arten i landskapet. At arten ikke ble funnet i Flesberg i 2024, kan derfor godt skyldes at dens opptreden er så lokal, at det krever mye leting samt en viss mengde flaks for at man skal finne den. Med andre ord det sannsynlig at *T. neobesa* har en populasjon i området rundt Nordre Letmolien, men at man rett og slett ikke lykkes i å påvise den i 2024.

Fra felterfaringer andre steder sør i Europa, er også inntrykket at arter i «*Tenthredo costata*-gruppen» har en tendens til å være svært lokale i sin opptreden (Lønnve upubliserte data). Når de først dukker opp, opptrer de imidlertid ofte i antall. Av og til kan også flere arter i gruppen opptre på samme lokalitet. Dette var for eksempel tilfellet ved et par lokaliteter i Romania i 2024, der både *T. costata* og *T. bifasciata* opptrådte sammen på en begrenset lokalitet (Lønnve upubliserte data). Begge arten satt side om side på de samme blomstene, men de ble kun funnet innenfor et lite begrenset området av lokaliteten. Hvorfor de opptrer på denne måten er vanskelig å si. *T. neobesa* er både avhengig av svever, kanskje særlig åkerdylle, samt nektarplanter, spesielt hundekjeks og andre skjermplanter. Både potensielle vertsplanter og nektarplanter er vanlige, og finnes nær sagt overalt. Det er derfor neppe vertsplanter eller nektarplanter som begrenser *T. neobesa* sin opptreden. Også andre insekter knyttet til kulturlandskapet er kjent for å opptre svært lokalt, uten at man helt kan forklare grunnen til dette. Et kjent eksempel er sommerfuglen heroringvinge (*Coenonympha hero*) (Endrestøl & Bengtson 2012). For *T. neobesa* kan det godt tenkes at spredningsevnen er en begrensende faktor. Mange planteveps er antatt å ha dårlig spredningsevne (Viitasaari 2002).

Siden 2010 har *T. neobesa* vært vurdert til kritisk truet (CR) på de nasjonale rødlistene. Dette beror i stor grad på at det lenge ikke var kjent nyere funn fra Norge enn 1997, og at de fleste funn av arten var svært gamle (1800-tallet). I de senere år har imidlertid arten dukket opp med flere funn fra områdene langs østsiden av Mjøsa, ved Brandbu på Hadeland, på Ringerike samt et enkelt funn fra Flesberg. Dette kan naturligvis skyldes at flere rapporterer insektfunn, og at det er litt tilfeldig at arten har blitt funnet. Det kan imidlertid også skyldes at arten faktisk har blitt vanligere. Siden 1997 har endringene i klima akselerert, og det blir stadig varmere og vekstsesongen har blitt lenger. *T. neobesa* er en sørlig art, og det kan godt tenkes at den profiterer på endringer i klima. Flere andre insekter er kjent for å øke sin utbredelse som følge av varmere klima. Et eksempel er stikkevepsen geithams (*Vespa crabro*). Denne arten var lenge antatt å ha dødd ut fra Norge, men er nå kanskje mer vanlig og utbredt enn den

noen gang har vært tidligere (Ødegaard et. al. 2021). Klimaendringer kan derfor godt tenkes å være gunstige også for en art som *T. neobesa*.

Resultatene fra undersøkelsen kan oppsummeres punktvís på følgende måte:

- ✓ *T. neobesa* ble ikke gjenfunnet i Flesberg.
- ✓ *T. neobesa* ble funnet i området nord for Steinsfjorden, men på et annet sted enn i 2023.
- ✓ *T. neobesa* ser ut til å opptre svært lokalt og i små populasjoner.
- ✓ Tilstedeværelse av hundekjeks ser ut til å være viktig, da *T. neobesa* ser ut til å foretrekke blomstene til denne planten.
- ✓ Det er sannsynlig at *T. neobesa* begunstiges av de pågående klimaendringene. Arten må regnes som sørlig, og et varmere klima med lenger vekstsesong kan være gunstig for den. Det er påfallende at det er gjort en rekke nye funn av arten i de senere år.

4.2 Skjøtsel

Det er vanskelig å gi konkrete råd angående skjøtsel av lokaliteter der *T. neobesa* forekommer. Trolig er de største truslene gjengroing av kulturlandskapet med buskas og skog, samt en generell fragmentering av landskapet. Også nedbygging kan enkelte steder tenkes å utgjøre en trussel. Imidlertid er det nødvendig med mer kunnskap om *T. neobesa* sin biologi for å forstå dette bedre. Innenfor samme landskapsområdet på Ringerike, ble *T. neobesa* funnet i både 2023 og 2024. Imidlertid ble den funnet på to ulike lokaliteter i dette området. Dette kan skyldes litt uflaks, eller at det var litt ulike tidspunkter for klekking av dyr ved disse to lokalitetene, men det kan også tenkes at det sier noe om arten biologi og hunnenes suksess i forhold til egglegging etterfulgt larveutviklingen. Dette gjelder også i høy grad en rekke andre insekter knyttet til kulturlandskapet som opptre på liknende måte. Forvaltningen av *T. neobesa* og andre kulturlandskapsarter bør derfor i stor grad skje på landskapsnivå, og ikke på enkeltlokalitets nivå.

4.3 Andre interessante artsfunn

Det ble gjort enkelte andre interessante insektfunn gjennom prosjektet. Mørk rutevinge (VU) ble funnet på tre ulike lokaliteter, og det vurderes som sannsynlig at arten kan ha en del gode forekomster i denne regionen. Kombinasjonen enger spredt i landskapet og små fuktpartier med vertsplanten vendelrot er sannsynligvis gunstig for den. Funnet av plantevepsen *Spinarge metallica* er interessant. Arten ble funnet både ved Nordre Letmolien og Søre Dalegarden. Arten er ikke tidligere kjent fra Norge. Den ble imidlertid nylig funnet i Sverige (2013) (Prous et al. 2014). Arten regnes som en sjelden europeisk art, og den er kun kjent fra et fåtall land (Prous et al. 2014). I følge Taeger et al. (1998) ser arten ut til å opptre lokalt. Den ser også ut til å foretrekke fuktområder. Dette stemmer ikke helt med funnene fra Flesberg. Begge ble gjort på slåttemark. Samtidig finnes flere myrområder i landskapet rundt slåttemarkene. Hengebjørk (*Betula pendula*) er oppgitt som vertsplante (Lorentz & Kraus 1957, Hara & Shinohara 2006, Prous et al. 2014). Den dominerende bjørkearten ved begge lokaliteten er imidlertid

dunbjørk (*B. pubescens*). Hengebjørk ble heller ikke sikkert registrert der *S. metallica* ble funnet, men det kan ikke utelukkes at hengebjørk forekommer spredt i landskapet. I følge Prous et al. (2014) er det imidlertid sannsynlig at *S. metallica* også kan gå på dunbjørk eller andre arter bjørk. Slekten *Spinarge* er først og fremst en asiatisk slekt. Kun *S. metallica* går så langt vest som Europa. I følge Hara og Shinohara (2006) er arten utbredt gjennom Russland til Korea. Se <https://www.researchgate.net/publication/356160544> The sawfly genus *Spinarge* Hymenoptera Ar: *gidae* for detaljer.

5 Referanser

- Artsdatabanken og GBIF Norge 2025. Artskart - internetportal for artssøk.
- Endrestøl, A. og Bengtson, R. 2012. Faglig grunnlag for handlingsplan for heroringvinge *Coenonympha hero*. NINA Rapport 860. 45 s.
- GBIF 2025. The Global Biodiversity Information Facility. *Tenthredo bifasciata* O.F.Muller, 1766. <https://www.gbif.org/species/4490532>
- Hara, H. & Shinohara, A. 2006. The sawfly genus *Spinarge* (Hymenoptera, Argidae). Bulletin of the National science Museum, series A, Zoology 32(2), 61-94.
- Lacourt, J. 2020. Symphytes d'Europe. Hyménoptères d'Europe 2. N. A. P. Editions, Verrières-le-Buisson, 876 pp.
- Lorenz, H. & Kraus, M. 1957. Die Larvalsystematik der Blattwespen (Tenthredinoidea und Megalodontoidea). Akademie Verlag, Berlin. 339 pp.
- Lønnve, O.J., Olberg, S., Jensen, H.L. og Olsen, K.M. 2024. Kartlegging av insekter på fire slåtteenger i Flesberg. Biofokus rapport 2024-034. <https://lager.biofokus.no/biofokus-rapport/biofokusrapport2024-034.pdf>
- Olberg, S. og Lønnve, O.J. 2022. Bestandsestimering og kartlegging av dragehodeglansbille, *Meligethes norvegicus*. Biofokus rapport 2022-130. <https://lager.biofokus.no/biofokus-rapport/biofokusrapport2022-130.pdf>
- Olberg, S. og Lønnve, O.J. 2024. Kartlegging og bestandsestimering av dragehodeglansbille i 2023. Biofokus rapport 2024-017. <https://lager.biofokus.no/biofokus-rapport/biofokusrapport2024-017.pdf>
- Prous, M., Blank, S. M., Heibo, E., Lønnve, O. J., Taeger, A., Vårdal, H. & Liston, A. 2014. Sawflies (Hymenoptera, Symphyta) newly recorded from Sweden. Entomologisk Tidskrift 135(3): 135-146.
- Taeger, A. 1985. Zur Systematik der Blattwespengattung *Tenthredo* (s. str.) L. (Hymenoptera, Symphyta, Tenthredinidae). Ent. Abh. Mus. Tierk. Dresden 48, Nr. 8, 1-148.
- Taeger, A., Blank, S. D. & Liston, A. M. 2010. World Catalog of Symphyta (Hymenoptera). Zootaxa 2580(1), 1-1064.
- Taeger, A., Altenhofer, E., Blank, S. M., Jansen, E., Kraus, M., Pschorn-Walcher, H. & Ritzau, C. 1998. Kommentare zur Biologie, Verbreitung und Gefährdung der Pflanzenwespen Deutschlands (Hymenoptera, Symphyta). Pp. 49 – 136 in Taeger, A. & Blank, S. M. (Eds): Pflanzenwespen Deutschlands (Hymenoptera, Symphyta). Kommentierte Bestandsaufnahme. Verlag Goecke & Evers, Keltern.
- Viitasaari, M. (ed.) 2002. Sawflies (Hymenoptera, Symphyta). A review of the suborder, the Western Palearctic taxa of Xyeloidae and Pamphilioidae. Tremex Press, Helsinki. 516 pp.
- Ødegaard, F., Lønnve, O.J., Staverløkk, A. og Sydenham, M.A.K. 2021. Vepser: Vurdering av *Tenthredo neobesa* for Norge. Rødlista for arter 2021. <https://artsdatabanken.no/lister/rodlisteforarter/2021/17257>
- Ødegaard, F., Lønnve, O.J., Staverløkk, A. og Sydenham, M.A.K. 2021. Vepser: Vurdering av *Vespa crabro* for Norge. Rødlista for arter 2021. <https://artsdatabanken.no/lister/rodlisteforarter/2021/25332>

Biofokus

– for et godt kunnskapsgrunnlag

Biofokus er en ideell stiftelse som skal tilrettelegge informasjon om biologisk mangfold for beslutningstakere, samt formidle kunnskap innen fagfeltet bevaringsbiologi. Biofokus ønsker å bidra til en kunnskapsbasert forvaltning av norsk natur.

En kunnskapsbasert forvaltning forutsetter god dokumentasjon av de arealene som skal forvaltes. Biofokus legger derfor stor vekt på feltarbeid for å sikre oppdaterte og relevante data om botanikk, zoologi, økologi, samt avgrensning og verdisetting av områder.

Høy kompetanse er en forutsetning for å kunne registrere og presentere biologisk mangfold-data på en god måte. Biofokus sine medarbeidere er derfor godt skolert innenfor en rekke artsgrupper og har en bred økologisk forståelse for de ulike naturtypene som de arbeider med, det være seg skog, kulturlandskap eller ferskvann. Digitale verktøy som databaser, GIS og bilde-behandling er viktige redskaper i vårt arbeid for å anskueliggjøre naturverdier på en best mulig måte.

Stiftelsen utgir den digitale rapportserien **Biofokus rapport**.

Biofokus rapport 2025–002
ISSN 1504-6370
ISBN 978-82-8449-454-8

Gaustadalléen 21
NO-0349 OSLO
Org.nr: 982 132 924
post@biofokus.no
biofokus.no